

Johdanto

Istuvan ja passiivisen arjen haitat ovat puhuttaneet yhteiskunnassamme aktiivisesti erityisesti viimeisten vuosien aikana. Tuoreet selvitykset osoittavat liikunnallisuuden vähentyneen merkittävästi aikuisten, lasten sekä nuorten kohdalla (Moilanen & Salakka, 2016, 15). Passiivisten elämäntapojen haitat sekä huoli lasten ja nuorten liikkumattomuudesta on yhteiskunnassamme tiedostettu. Tähän on pyritty viimeisen vuosikymmenen aikana vastaamaan erilaisilla lasten ja nuorten hyvinvointia sekä aktiivisuutta edistävillä hankkeilla. Tästä esimerkkinä Liikkuva koulu-ohjelma, jonka tarkoituksena on lisätä liikettä koulupäivään. Tähän samaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen tavoitteeseen tähtää myös nykyinen Perusopetussuunnitelma (2014).

Elina Pullin (2013, 7) mukaan, koko kehon liikettä voidaan pitää lapsen luonnollisen kehityksen edellytyksenä. Se on lapselle kehityksellinen ja inhimillinen tarve, jota voidaan verrata ravinnon ja unen saantiin. Monipuolinen ja päivittäinen liikkuminen tukee parhaimmillaan myös oppimisvalmiuksien kehittymistä. Moilanen & Salakka, 2016, 17) kirjoittavat, että nykyisillä aivotutkimuksen menetelmillä on saatu näyttöä liikunnan positiivisista vaikutuksista aivoihin ja sitä kautta myös oppimiseen. Liikunnan lisääminen koulupäivään oppituntien lomaan on todettu vaikuttavan positiivisesti oppilaiden muistiin, keskittymiseen, tarkkaavaisuuteen sekä tiedon käsittelyprosesseihin (Moilanen & Salakka, 2016, 47). Tutkimusten avulla on voitu todentaa, että liikunta vahvistavaa lasten tiedollista toimintaa, erityisesti toiminnanohjausta ja muistia, sekä on yhteydessä siihen, miten luokassa käyttäydytään (Kantomaa ym. 2018, 1). Lisäksi vain muutaman minuutin mittaisen liikuntasuorituksen on havaittu tehostavan oppimista (Huotilainen, 2019, 82-83). Oppituntien liikunnallisten tuokioiden sekä opetukseen integroidun liikunnan on todettu vaikuttavan myönteisesti kouluarvosanoihin ja standardoituihin testituloksiin (Kantomaa ym. 2018, 3-4). Liikuntatuntien määrää lisäämällä vastaavaa yhteyttä ei kuitenkaan ole havaittu. Edellä mainitut tekijät korostavat yksilön fyysistä aktiivisuutta sekä alleviivaavat niiden myönteistä vaikutusta oppimiseen. Tältä osin tutkimukset osoittavat toiminnallisten opetusmenetelmien hyödyllisyyttä opetuksessa.

Kantomaa ym. (2018, 1) esittävät, että lisääntyneen tutkimustiedon myötä oppimisprosessin toiminnallisuus sekä liikunnan merkitys oppimisen tukemisessa on otettu huomioon uusimmassa Perusopetussuunnitelmassa (2014). Suunnitelmassa korostetaan toiminnallisia työskentelytapoja sekä kehoitetaan käyttämään niitä monipuolisesti osana opetusta. Toiminnalliset menetelmät liitetään oppilaan omaan aktiivisuuteen sekä konkreettiseen tekemiseen.

Toiminnallisuuden käsitettä tarkastellessa on hyvä huomioida, ettei sillä tarkoiteta ainoastaan fyysistä aktiivisuutta, mutta sen monipuolisella hyödyntämisellä on keskeinen rooli tässä menetelmässä (Leskinen 2016, 14). Saaranen-Kauppinen ym. (2018, 3) mukaan se voi merkitä kognitiivista, sosiaalista sekä fyysistä aktiivisuutta. Leskinen, Jaakkola & Norrena (2016, 14) esittävät, että toiminnallisen opetuksen lähtökohtana on saada oppilaat aktiivisesti toimimaan ja ajattelemaan oppimisprosessin aikana. Leskisen (2016, 14) mukaan, toiminnallisilla opetusmenetelmillä pyritään luomaan oppilaille erilaisia kokemuksia, elämyksiä ja oivalluksia hyödyntäen erilaisia toiminnallisia työtapoja mm. ryhmätyöt, tutkimustehtävät, pelit, leikit, yhteistoiminnallinen oppiminen, draama, digitaaliset esitykset. Näin ollen toiminnallisissa opetusmenetelmissä korostuvat monipuoliset työskentelyn tavat, joissa oppilas nähdään aktiivisena toimijana omassa oppimisen prosessissaan. Vaikka uusimmassa Opetussuunnitelmassa (2014) korostuvat toiminnalliset opetusmenetelmät, ei se ole koulumaailmassa uusi ilmiö. Jo John Dewey (1859-1952) *Learning by doing* —ajatuksen isänä piti tärkeänä toiminnan ja kokemusten tärkeyttä oppimisessa (Paalasmaa, 2014, 105).

Tutkimustiedon valossa aktiivisuuden myönteiset vaikutukset oppimiselle ovat kiistattomat ja Perusopetussuunnitelma painottaa toiminnallisuutta pedagogisena menetelmänä, mutta samaan aikaan käsitteelle on vaikea löytää yksiselitteistä ja selkeää määritelmää. Koska toiminnallisuudessa on kyse virallisesta pedagogisesta menetelmästä, jonka toteuttamiseen valtakunnallinen opetussuunnitelma opettajaa ohjaa, koimme tärkeäksi selvittää opettajien käsityksiä toiminnallisista opetusmenetelmistä. Tämän kandidaattitutkielman tavoitteena on tutkia alkuopetuksen (1. - 2. luokka) opettajien käsityksiä toiminnallisista opetusmenetelmistä.